

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in 1/2, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še 1/2 gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 6 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Odperto pismice na Dolence.

Preljubi bratje Dolenci, verli sinovi svetiga Kuma!

Ko smo po časopisih zvedli žalostno novice, de nas naše ministerstvo hoče po novih volitvah Nemcam vsiliti, smo se precej Vas spomnili, in se enmalo bali, de bi Vas kaki nemškutar k volitvi ne pregovoril. Znano nam je namreč, de ste Vi bolj mehkgiga in krotkiga serca kot mi. Toraj lahko verjamete, de je nas Gorence neizrečeno veselje presinilo, ko smo zadnjič v mili Slovenii brali, kako možko de ste se tudi Vi na Mirni volitvi za Frankobrod vstavili. Slava verlim sinovam svetiga Kuma, ki so z pisano besedo krepko povedali, kakor se svobodnemu ljudstvu spodobi, de se nočejo s Frankobrodam kar nič nič pečati. Prav imate, bratje, cesar z avstrijskim državnim in Krajnskim deželnim zborom vred je naš gospodar, družiga pod soncam pa mi nikdar ne bomo spoznali. Če je Nemcam treba kakiga cesarja, Bog jim ga žegnaj, nam je pa eden že zadost.

Preljubi sosedje svetiga Kuma in obdelovavci lepih dolenskih goric! le tako enodušno se vedimo tudi prihodnjic, kakor smo se pri volitvi za Frankobrod. Če še kdaj pride kaki Grintovec med nas, in nas vabi v Frankobrod, v našo gotovo nesrečo; ga spodrepimo iz svoje poštene tovaršije, kakor zasluži. Saj taki ni vreden, de bi jedel kruh naših žuljev, ino bi pil prijetno kapljico dolenskih goric. Vemo, de ste že slisali, de se so naši Teržičani pri tej priložnosti prav in moško obnašali, in de ni nihče v Kamnik volit šel. To jim je čast. De je pa 16 Kamniških očakov volilo, je novo znamenje, de res „... in Kamniku gliha nič ni.“

Pač čudno se mora pa Vam in nam zdeti, de jih je v Postojni clo 50 volilo. Bog sam ve, ali jih ni nihče podučil, kaj de ta volitev pomeni? Ali jim ni nobeden povedal, de bojo za poslanci v Frankobrod scasama mogli tudi svoje zale fante in svitile denarce pošiljati? Ali jih ni nobeden opomnil, de so bili Nemci od nekđaj naši nasprotniki, de smo mi Slovenci več kot 1000 let težki nemški jarm nosili, in jim tlako delali, oni so pa čast živili, de so oni pod Karlnam velikim nesrečno tlako in še marsikteriga družiga spačka v naše svobodne kraje zavlekli. Oj Postojna, Postojna! varuj, varuj se, de se ne boš za ušmi praskala, pa bo prepozno!

Poznamo scer dobro gospoda Jerasa, de je mož zato, de mende ne pojde svoje prelube domovine Nemcam izdajat, pa vender se enmalo bojimo, de bi ga kaj ne zmotilo. De v Kamniku in v beli Ljubljani od pešičice volivcov izvoljena gospoda nikamor ne pojdeti, si vsi pošteni Krajnci mislijo. Saj imata mende vender toliko možganov v glavi ino poštenja v sebi, de bosta očitno voljo večiga dela teh volitnih okolic in cele dežele spoštovala. —

Preljubi dolenski bratici! to so naše ve-sele in žalostne novice od katerih smo se hotli z Vami po bratovsko pomeniti. Naša misel je ta, de morajo prihodnjic sinovi svetiga Kuma ino kraljeviga Triglava v vsih rečeh ene misli in ene volje biti, kakor smo bili v vo-

litvi za tisti nesrečni Frankobrod. Saj nas bratita rod in Sava, saj nas vse tare ravno tista britkost in težava.

Spomnite se nas, preljubi dolenski bratje, kadar boste prosti strašne čezovsne tlake vesele pesmice po Malkovških in Drenovških goricah prepevali; spomnite se nas, ko se boste v pobožni namen na tavžente ino tavžente na svetimu Kumu sošli. Saj tudi mi Vas pri materi božji na Jezeru pozabili ne bomo. Vsigamogočni Bog varuj vsiga ludiga Vas in Vaše

odkritoserčne brate Gorence.

Postava zastran odpravljenja podložnosti od 4. Sušca.

„Vez podložnosti in tlaka ste odpravljeni za primerno odškodovanje.“ Tako veleva postava, ktero je prvi avstrijski državni zbor sklenil, ktero je cesar Ferdinand 7. Kimovca 1848 priterdil in razglasiti dal. —

Z velikim veseljem je bil ta sklep državniga zbora prijet, zakaj vsak se je svobodniga čutil, ker je bil otet hlapčevskih verig feudalisma, oprosten ponižajočiga dela, ktero je vsako napredovanje v kmetijstvu vdušiti moglo, ker se je le prisileno, zatorej moči neprimerno delalo. De bi se pa opravičenimu (berechtigten) narpotrebniši pomočki k daljšim obdelovanju njegoviga zemljiša ne odvzeli, je državni zbor primerno odškodovanje od države izgovoril. Za razjasnenje in dognanje te reči je bil izbran odbor za odškodvanje, kteri je do zadnje dobe delal in en predlog že dokončal bil (kteriga bi bil vsak dobromisleči rad prijel) in ki se je v državnim zboru v presojo in odločbo izročiti imel.

Razpušenje državniga zbora je tudi krivo, de se ta predlog za odkupljenje tlake ni storil, in vlada nas je obdarovala z postavo, ktera ima izpolniti odpravljenje podložniške vezi, kakor je v postavi 7. Kim. 1848 izrečeno, ktera ima vpeljati zagotovljeno enakost vseh zemljiš, kakor tudi ustanovljenje in izplačanje povračila.

Tode obsežik tega razglosa (patenta) je tako temen, de teh 37 §§. posebno premišljevanje in tuhtanje potrebuje, de se najde, kar je v njemu gotoviga in terdniga. Prepričani smo, de bodo uradi nekoliko zvezkov razsvetlivk in poznejih razlag (novic) čakali, če bodo po mislih postavodajavca delati hotli. Sosebno bo pa to kmetu neprijetno, če prime razglas zastran odkupljenja tlake v roke, v kterim izpolnenje svojih željá iše, pa le nerazumljive besede ali pa svojim željam nasprotne odločbe najde. —

Hočemo poskusiti, nar imenitniši reči izpisati in razložiti.

I. Tlaka in tlačanske odrajtvila osebnjakov (poddrugov, gostačev) in na podložnih zemljiših naseljenih bajtarjev (željarjev) so odpravljen. Z to odločbo je hotla vlada revnim siromakam (proletariatu) po vaseh pomagati, pa tega ni v polni meri storila, zakaj veliki del osebnjakov in bajtarjev obstoji iz emfitevtov (mitnih) in §. 5. ustanovi, de se dolžnosti, ki iz emfitevtskih in drugih pogodb zastran deljenja lasti izviraajo, tako dolgo opravljati morajo, dokler se ne odkupijo.

Čisto naturalne dela (službe) tudi iz tacih ravno imenovanih pogodb se imajo že zdaj za letni dnar odpraviti.

Ta naredba bi bila zlo lepa, ako bi sploh bajtarji, ki se že tako komej z delanjem prežive, zamogli kakorsnokoli plačevanje na se vzeti. Z letnim povračilam v dnarjih se mu naloži dolg, ki ga bolj teži, kakor opravljanje peške tlake, ktero je večidel z otroki oskerboval. Vidi se tedej, de se tudi deržavljanu, ki je obžalovanja narvredniši, pomoč dala ni, kakoršna se je pričakovala, ako se noče, de bi reva in potreba med prebivavci po deželi narvikši stopnjo dosegla. Tlaka kmetov pa, kakor tudi vsaka služba, davki v pridelkih in v dnarjih, ktere je lastnik zemlje (grunta) kot taki grajšaku, lastniku, desetnaku ali opravniku dajati imel, so odpravljeni za odškodvanje.

Desetina stanovitno na zemljišu ležeča, naj že iz podložnosti izhaja, ali pa naj bodo tudi nepremenljive odrajtvila, ki so se cerkvam, šolam in faram ali za druge občinske namene dajale, je sicer odpravljena, ali se mora tudi odkupiti.

Pravica drevarenja in pašnje, in pravica služnosti (Servituten) med gosposkam in njih dozđajnimi podložniki, ki se imajo za povračilo odpraviti, ostanejo v svoji moči do tistih mal, dokter se z odškodvanjem ne odpravijo.

Dolžnosti iz emfitevtskih (mitnih) in drugih pogodb zastran razdelitve lasti (Eigenthum) se morajo za naprej izpolnovati; samo se dela in službe v natori v dnar spreobertiti morajo.

Časne zemljiške in štantne (najemne) pogodbe ostanejo v svoji veljavnosti. To vse povzeto se tako le glasi: „Ako nočeš zana-prej tlake delati, pa plačaj.“ Ali se mora pa veliko plačati?

Cena (kup) odškodovanja se najde tako le: Dolžnosti v pridelkih zemlje (t. j. desetina) se zrajtajo po takih cenah v dnarjih, ktere so za izpeljavo stanovitniga katastra semljiškiga davka ustanovljene bile. Cena drugih odrajtvil v natori iz kmetijskih pridelkov se ustanovi po katastralnih cenah. Dolžnosti v delu, to je tlaka (rabota) se izmeni po primeri, ktera je med vrednostjo prisiljeniga in svobodniga dela.

Nje cena pa ne more veči biti od tega, kar tretinka svobodniga dela znese; p. dan dela na polji z vozam stoji en goldinar, zatorej mora cena za eu dan tlake z vozam 30 kr. znesti.

Kjer so pa že zdaj povračila na leto ali odkupne cene, tam mora ta manjši odkup za podlago pri odkupljenju vzeti biti. Cena odločene ali merjene tlake t. j. za gotove, zaznamvane dela se najde z cenitvijo, torej se ne sme le tretina jemati. Nepremenljive odrajtvila v dnarjih (kakor za tlako in desetino) se morajo prerajtati po stanovitni meri ali izmeni.

II. Od te ustanovljene cene se odvzame cena vzajemne dolžnosti, ktero ima opravičeni (prijemnik) dolžnimu pri opravljanju dolžnosti izpolniti.

Kadar je tako cena dolžnosti prerajtana, se razverže na tri dele.

Pervi del se na čez odvzame za davke, ktere je opravičeni iz teh dohodkov državi

dajal, za pridavke k taistim, za stroške pri nabiranju in za vse druge stroške.

Drugi del (tretinko) mora vsak dolžnik (zavezanec) opraviti.

Tretji del plača dežela, v kateri je dolžnik, iz deželnih dohodkov.

To se pravi: Pervo tretinko je plačeval grajšinak kot davek državi za te dolžnosti. Ta davek zdaj odpade, mora pa neogiblivo nadomestvan biti, ker naša država le preveč denarjev potrebuje in brez njih obstati ne more. Za to morajo za to tretino vsi državljani plačati.

Drugo tretino plača kmet sam.

Poslednja tretjina se plača sicer iz deželne denarnice, ali ta se tudi sama ne napolni, ampak zopet iz prineskov.

Z kratkimi besedami rečeno se glasi tako le: Pervi del plača kmet in obertnik, drugi del kmet sam, in tretji del zopet kmet in obertnik.

Vtegnilo bi se to tako razlagati, kakor de bi tista tretina, katero kmet, in tista, katero deželna denarnica plača, bila enojna cena tlake za eno leto.

Ali to ni tako; ampak sploh se mora za pravilo vzeti, de se letni odkupni davek, kateri je bil dolžniku najden za dolg; dvajseterno vzeti in na istingo (kapital) povzdigniti in z njim tako ravnati ima, kakor z dolgam na zemljiše vpisanim z postavno prednostjo pred vsemi drugimi zastavami, in tudi z prednostjo cesarskih davkov v vseh rečeh.

Kdor hoče celi kapital berž položiti, zamore le to storiti, kdor neče, mu družiga ne ostane, kakor de mora najdeni znesik kot obrest (pet od sto od kapitala) na leto odrajtovati, ali pa si za izplačanje kapitala druge dobe pogoditi. Ostanki za tlako in tlačanske odrajtvila, kolikor zadevajo vžitek leto 1848 kakor tudi pravne takse in odrajtvila za vpisanje v zemljiške (gruntne) bukve morajo kmetje plačati.

V vsaki deželi in v vsaki kresii se bodo posebne komisije napravile, pri katerih se bo za prid grajšakov in podložnikov primerno gledalo, de sedajno postavo izveršijo.

(Nov. Lip. Slov.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

* 29. t. m. bo v Ljubljani perva očitna (javna) pravda v tiskarnih rečeh v tukajšni reduti. (Bernbaher proti Jesenku.)

* Pripoveduje se, de vtegnejo Ljubljanski grad v malo terdnjavo spreobertiti.

* Ker se je vojska z Sardinio zopet pričela, je v Terstu in Istrii zopet postava vojske razglašena.

* Svobodomiselné novine „Allg. Oestr. Zeitung“ na Dunaju so prepovedane; od nasprotne stranke zdaj samo en časopis (Ost-Deutsche Post) še na Dunaju vegetira (životari). — Dunajske novine 20. t. m. prineso novo občinsko postavo (Gemeindegesezt.)

Iz Istrije (Jelšane 14. t. m.) pise g. — ič, (kteriga tu prosimo, de bi tudi zana-prej stan ondotnih reči nam razodevati hotel), — kako si je zlo prizadjal, de bi se Novigradski okraj, ki je popred Krajnski deželi prištet bil, zopet Krajncam pridružil, kamor ga lega, jezik in šege napeljujejo, ali de bi se saj od namenjene „laške dežele“ ločil. To željo sta izrekla tudi dva izbrana pooblastenca iz Jelšan v dolgi prošnji na Nj. Vel. presvitliga cesarja že v prvi polovici lajnškiga leta, ki je pa na naše poglavarstvo zur Amtshandlung nazaj prišla in tam lepo zaspala. Ali je bil nekdo — po rodu Krajnc — ki je ljudem škodljivost take prošnje prigovoriti znal; in tako so občine v zapisnik postavile, de una dva pooblastenca nista po njih mislih ravnala. Komej je pa bil ta zapisnik odpravljen, se je zvedilo iz Kromeriža, de hočejo istrijski poslanci nas Slovence pogoltniti, in iz nas

Lahe storiti v kljub Božji naredbi v babilonski zmešnjavi. Bil je drug mož, ki je na to ljudem razložil, kaj bi iz takiga zedinjenja z Lahii prišlo, in tako se je zgodilo, de je ravno tisti mož, ki je kmete k prvemu zapisniku nagovoril bil, čisto nasprotno prošnjo na državni zbor v imenu teh občin zložil. Ravno od te prošnje govori neki izmed zadnjih listov državniiga zbora, in ta prošnja je bila podpisana od 69 občin tega okraja (becirka). De se zdaj po razpušenju zbora ta prošnja ne pozgubi, in de ta polovični istrijski svet, (kar narodnost zadene), želje svojiga ljudstva zve, jo tukej celo postavim:

Visoki avstrijski državni zbor!

Od nas nadomestvane občine so nam naročile, Nj. V. presvitlimu in preljubljenimu ustavnemu cesarju in visokimu državniimu zboru za odpravljenje podložnosti in oprostenje zemljiš zahvalno pismo poslati in ob enim njih neganljivo vdanost do dedne vladarske rodovine in celotne države izustiti.

Izpolnivši to častno naročbo z toliko večim veseljem, ker se te odkritoserčne čutila hvalečnosti in zvestobe tudi z našimi ujemajo, prosimo vsigamočniga, naj tudi zanaprej voditelje naših javnih reči z duham resnice razsvetli in navda, de se osrečivniga sadu ustave velike, edine, močne Austrije vse narodnosti enakomerno vdeležijo. Kar našo narodnost vtiče, mislimo, de ne bo od več, ako tu nekaj besed izrečemo, ker imamo samo eniga poslanca našiga rodu v zboru, scer pa same rojene Lahe.

Ko mirni stanovavci se ne vpletamo v reči drugih istrijskih občin, temuč jim pre-pustimo, se tega ali uniga jezika, kakor jim drago, poslužiti. Prijatli so nam, ako dobro z Austrijo menijo. Kar pa nas in naše pooblastnike zadene, jo tu svečano povemo, de se v vseh naših občinah, ki skupej 19,000 ljudi po priliki obsežejo, nobeden laškiga rodu ne znajde, in de komej 20 izmed njih laški jezik le znajo.

Mi smo Slavjani in govorimo slovenski (krajnski) jezik in v dveh ali treh občinah tudi vrodni in komej v naglasu različni ilirski jezik, se ve de tudi v tem izobraženi in podučeni nismo, ker imamo v celim Novigradskim (Castelnuovo) okraju — 9¼ štirj. mil — le 3 deželne učilnice, ktere nam je bivši poglavar, sedajni minister znotrajnih reči grof Stadion oskerbel.

Ker se tedej bojimo, de bi se pri sedanjim razdeljenju vstavne Austrije po narodnostih od Lahov nadomestvana Istrija vtegnila za laško deželo vstavne države avstrijske izreči, se mi in naše občine zoper tako uredbo svečano vpremo in jo povemo odkrito, de ako bi Istrija le Laham izročena biti imela, mi ločeni in Krajnski ali Hervaški deželi pridjani biti hočemo.

Res je, de smo ne davno na povabilo naše gosposke željo izrekli, tudi zanaprej pod Terzaškim poglavarstvom ostati. Ali to smo le storili, zanašaje se, de se nam bo žito tudi zanaprej iz Tersta brez cola dovažovalo, in kar pomislili nismo, de bi nam naša slavjanska narodnost, ker so si Slavjani letas toliko zaslug za visoki prestol zadobili, v nevarnost priti vtegnila.

Če pa zavoljo tega, de se svojim bratam eniga jezika pridružimo, še zmiraj otroci eniga očeta in udje ene države ostanemo, nam ne kaže zavolja materialne koristi na dušnim blagu, na narodnosti škodo terpeti, sosebno, ker nam zedinjenje z Slovenci nasproti tudi poboljšanje naše materialne blagovitosti obeča.

Prosimo tedej, de se na našo narodnost pred vsem drugim gleda.

Novigrad 8. Grudna 1848.

(Sledijo podpisi 69 občin.)

V Celi 8. t. m. smo novo od cesarja dano ustavo prvokrat slišali. Bilo je narodni straži napovedano, ob dveh popoldan se pred magistratnoj hišoj znajdti; prišli so tudi obilno

stražniki ino so se v rednih verstah vstopili; njim nasproti je gospod krožni poglavar iz odra, obdan z oficirjam c. k. armade ino srejn-skim možami, ustavo na glas bral. Tudi drugih poslušavcov se je precej znajdlo, katerih so neki z odpertim ustam poslušali, kaj da je to? Kar je umniga ljudstva je zadovoljno, da saj ve, pri čimur je.

Zvečer je v gledišu narodna pesem bila peta, in mesto je bilo razsvetlono, pa mesenc je tako lepo svetil, de je skoraj naše luči venakil.

12. t. m. je po višim povelji v farni cerkvi bilo zahvaleno sveto opravilo; gospod apat z mnogim duhovnim postrežnikom ga so obhajali in zahvaleno pesmo sklenili. Vsi krožni uradniki, narodni stražniki, učenci gimnazialni, in spodnih šol z svojim učencam itd. so se v cerkvi per sv. opravilu znajdli. — Tako smo scer z majšim veseljam novo ustavo sprejeli, kakor lansko, pa upamo, da bo tolko dalje veljala, ino nas nas osrečila.

(Slov. Nov.)

Hervaška in slavonska dežela.

V Zagrebu je obhajal 15. t. m. fml. Dahlen z vojašnjo podeljenje ustave. Ker ni nihče „živio“ vpil, so nadomestili z pokanjem štukov in pušk. Mala pesica ljudi je bilo pa vendar pri ti slavnosti in Nov. h. sl. d. obljubijo, de bodo imena teh „reichsbürgerjev“ na znanje dale.

Državni arhivar g. Ivan Kukuljevič, ki je bil 2 mesca v Pešti, de hervaške pisma iz Pešte domu spravi, je svoje delo slavno dokončal. Veliko teh starih pisem je tudi za literaturo sploh važno.

Česka dežela.

Pražki študenti so 14. t. m. napravili svečano bakljado bivšim poslancam Rigru, Borošu in Palackimu. Vsi trije možje so pri zahvali svoje prepričanje na znanje dali, de bodo Praga in zlasti študenti svoje občutke potolažili, in svetu pokazali, de znajo Čchi dane postave spoštovati in na postavni poti potrebne poprave pričakovati.

Minister Stadion je poklical več českih poslancov na Dunaj, kakor Palackiga, Strobaha, Trojana, Pinkasa, de bi svetvali zastran deželne uravnave in sostave deželnih zborov; ali ti možje so stanovitno odrekli, ker nimajo za to oblasti od naroda. Strobaha, Trojana in Palackiga je ministerstvo že vdru-gič iz Prage na Dunaj vabilo. —

Državni podtajnik Dr. Helfert se je v Avstrijskim Korrespondentu sam oglašil bil, de ni res, kar se okoli pripoveda, de bi bil v imenitni noči 6. Sušca v Kromerizu nekemu Čehu rekel besede: „Wenn die Böhmen nicht pariren, so werden sie deutsch gemacht“; zdaj pa stopi Dr. Pinkas zoper njega, in mu očitno v Nar. Nov. pove, de sicer ni une, ampak te besede rekel: „Bricht in Böhmen ein Bürgerkrieg aus, so werden die Čechen deutsch gemacht (Če deželna vojska ustane, naredimo iz Čehov Nemce).“

* Nar. Nov. pišejo: Za gotovo slišimo, de je cesar Ferdinand tu v Pragi novico od razpušenja zbora in od podeljene ustave z veliko nepovoljnostjo prijel. —

* Več bivših českih in drugih poslancov (Rieger, Deym, Pinkas, Palacky, Strobah, Černe, Pillersdorf) je izdalo razjasnenje zastran razpušenja državniiga zbora.

Omenijo v tem izrečenju, de se je berž pri poklicanju zbora le v njemu edina podstava za vravnanje omajaniga stanu države gledalo, spričajo napredovanje državniiga zbora v nenavadnih okoljsinah domačih bojev in puntov, pokažejo, de so že z odpravljenjem podložnosti velik korak k osvobodanju narodov storili, in de bi bila ravno zdaj z hitrim posvetovanjem ustava srečno dognana; tu pa de je razpušen zbor, in s tem se je tudi njego-

Ogerska dežela.

va naloga končala. Derže pa za svojo dolžnost, pokazati ljudstvu, de je le na vladi bilo, de bi se ustava cesarju v poterjenje predložila bila. Nasproti pa de izpeljavna oblast (ministerstvo) se kar nič vdeležila ni posvetovanja čez ustavo. Pritožijo se, de jim v programu ministerskim obljubljeni predlogi postav niso bili dani. Oddaljen od vsiga dušniga gibanja je mogel zbor le iz svoje moči zajemati.

Odbivajo vzrok razpušenja, de je namreč vlada hotla celo cesarstvo v eno celotino združiti, ker bi bil zbor sam tak namen vlade z velikim veseljem sprejel.

Na zadnje pravijo, de ne bodo nehali rojakam svojim priporočati mir in postavnost, in „de bodo tako v djanju skazali, de ima velikodušno vladarstvo druge sredstva, de mu ni treba bilo postavno misleče može z madežem hudostnosti oskruniti, in vojaške sile se poslužiti, de bi sklepam cesarja veljavnost zadobilo. Bog daj, de bi ta pot, ktero je ministerstvo nastopilo, k sreči domovine peljala.“

— Ker se je po Pragi čedalje bolj govorilo, de je Slovanska Lipa razpušena, je sklenil njeni odbor posebno poslanstvo do g. namestnika Mečery-ga odpraviti, de ga popraša za to. Odgovoril jim je, de on ni nobeniga takiga povelja od ministrov dobil, in de kar nič od razpušenja ne ve. —

Vrednik českih Narodnih novin je zavoljo sestavka, v katerim ustavo od 4. Sušca presojuje, po §. 12. dozrajne tiskarne postav tožen. —

Tudi nemške Pražke novine, ki vedno vladarstvo zagovarjajo, so bile odzete in vstavljene od deržavniga zagovornika zavoljo dopisa iz Frankfurta, v katerim se očitno revolucija pridigova in od kteriga ni zapopasti, kako je v vladne novine zašel. —

Moravia in Silezia.

Austrij. koresp. piše: Holomuc 18. Sušca. Včeraj je prišlo poslanstvo iz gornjih ogerskih županij, ktere so vse slovaške, predložiti Njeg. Velič. želje Slovakov zastran narodne in opravniske samostojnosti. Znani za slovaški narod visoko zasluženi možje: Hurban, Štur, Zach, Kuzmany in drugi odbrani ljudstva so se poslanstva vdeležili. Želimo de bi pri dvoru vslišani bili, in dosegli, do česar ima zvest narod pravico. Po Tygodniku Cieš. prosijo tudi, de bi se Cesar imenovati blagovolil Velkiga vojvoda Slovakov.

Galicija in Vladimiria.

Iz Tešina. V nedeljo (11. t. m.) je bilo v našim mestu obhajano podeljenje ustave. Božja služba se je opravila v farni cerkvi. Narodna straža in vojašnja sta se vdeležile. Na tergu pred svetovavnicjo je bil cesarski razglas od ustave po nemško prebran. Fantič je zaupil; „To je le za Nemce, in za nas Polake nič.“ V večer je bilo mesto razsvetleno. —

Cela Galicija in Vladimiria je v stanu obsede pod vojaško postavo, in če tudi kake novice izhajajo, odkrito in svobodno govoriti ne smejo, za to se soditi ne da iz njih, kako so tam podeljeno ustavo sprijeli. Poglavitni list Rusinov „Zorja Galicka“, kakor se kaže ni kaj vesela; zakaj ona tako le oznani: Odbor ustavni v kromerižkim zboru je bil že svoj načrt (očerk) avstrijske ustave dokončal. Ali kakor ze zdi, ta načrt ni bil kaj pa godu vladarstva, zakaj komej je načrt na svitlo prišel, je bil zbor razpušen. — Nar beržeje so Rusini nejevoljni, de se v novi ustavi od deljenja Galicije v poljski in ruski del nič ne bere.

Grof Stadion je svojim volivcam v Ravi zahvalno pismo v ruskim jeziku poslal.

V Krakovi so bile mali prepiri med mesčani in vojašnja; ali punta ni bilo nikakoršniga.

Na Ogerskim je armada tako razdeljena: Tokaj je od brigade Götzove, Miskolc od Jablonovskiga obseden; Šlik stoji z svojimi v Jagru, od tod proti Solnoku je poglavitna armada skupej postavljena, ban je v Čegledu, Vindišgrec v Budimu (Ofen).

Ban Jelačić, ki je že Ketskemet dobil, se je zopet k posvetvanju v Budapešto vernil.

29. razglas armade bolj natanjko boje na Erdeljskim popiše in od hrabriga obnašanja Obrista Urbana v Bukovini pove. Puntarji de bi radi iz Erdelja prederli v Galicijo pri Visnici in Putti, to de vojakov je ondod dosti in ljudstvo je na nogah.

Iz Vojvodine, kjer se sicer Serbi z generalam Rukavina prepirajo, in kakor se pripoveduje, clo tudi bojujejo, se je general Todorovič proti Segedinu podal. Njegova in banova armada se boste koj združile.

Ptuje dežele.

Laska. Dunajske novice pišejo: Današne novice iz Milana 15. t. m. dajo na znanje: hrabri maršal Radecki je včeri zopet piemonteskiga generala sprijel, ki se je priderznil, nasvetvati mu, de bi za zdaj z armado za reko Oglio se vmaknil. Odgovor je bil, de bo Avstrija mir v Turinu vkažovala, na to so generali pričijoči z velikim veseljem na glas svojo pohvalo razodeli. Terek je prišel razglas maršala na armado, ki z klicam „v Turin, v Turin“ konča. Nepopisljivo je ganila vojsake vsake narodnosti.

Novo vravnani laški regiment nadv. Albrehta in laški grenadirji Haugvic in Gerpert, sami Lombardi, so želeli v prvo versto postavljeni biti, kar jim je maršal dovolil. V četertik je večidel armade iz Milane odšel, in vse je ukalo. Maršal gre za njimi v saboto z celim glavnim stanom proti mestu Lodi. V Milanu je ostalo 8000 mož na gradu z 160 štuki. Mestna gosposka in občina ste prosile maršala, naj za brambo lastnine v vsaki hiši le eno puško pripusti, maršal je privolil, in priložil, de bo stražo okolice za brambo dobro mislečih sem položil, zraven pa jih je opomnil, de naj Milančani za svojo lastno srečo mir in postavnost ohraniti skušajo. Z Brešcie in Vicence so vojaki tudi že odšli. Gradovi (terdnjave) so obležene od vojsakov, in mesta so cesarske bandera razvile. Lombardsko deželno poglavarstvo se je v Kremu prestavilo. Od piemontezke meje se zve, de je Karel Alberto v velikih zadergah. Do 12. t. m. so ga čuvali v Turinu v njegovim gradu in podpisati mora, kar mu revolucijna stranka predloži.

V Milani je popolni mir in ljudje se prav obnašajo, kakor je želeti bilo. Razglasenje ustave z posebno urédbo zo Lombardio je tam ljudstvo močno vpokojilo.

Armada na Laškim je novo ustavo, kakor Dunajske novice povedo, z nepopisljivim veseljem in ukanjem sprijela.

Od ravno te vojske pišejo Nar. Nov. tako le: Dolgo se je vpiral Karel Albert, vnovič začeti vojsko, in njegov minister Gioberti se je poganjal z vso močjo, vstaviti reko revolucije in vpeljati jo v postavno korito.

Gioberti je mnogokrat rekel; de hoče tudi on vojsko proti Avstrii, de se mu pa še primerna doba za to ne zdi. Gioberti se je tudi zoperstavil laškim republikanskim unitaristam (ki le eno Laško državo hočejo), ki so v Rimu zmagali, in v Toskani, in ki so tudi v Genovi zmagati mislili. Vendar na tem ni bilo dosti, Gioberti je hotel tudi z vojašnja proti svojim nasprotnikom se vzdigniti. Večina piemontezkiga zbora, vsi drugi ministri in zlasti Genova so se zoper to oglasili, kar je Gioberti mislil, in zviti Karel Albert, ki se ni upal očitno zoper revolucijo oglasiti, je dopustil, de je Gioberti padel. Za njim je pri-

šel kot minister zvnajnih zadev Colli. Od pomoči v Rimu ni bilo več govorjenja, vendar se je tudi Colli branil, Avstrii vojsko napovedati. — Ali zdaj je premagala bojaželjna stranka, zakaj Genova je stanovitno kričala: vojsko, vojsko, in če ne vojsko, razglasimo republiko. Zbor v svojim odpisu do kralja tirja očitno, de bi se vojska začela, de bi se Sardinia z Rimam in Toskano združila, in de bi z združenimi močmi zadobili neodvisnost in samostalnost Italie. Tudi „Konsulta Lombardska“ (Lombardski nespokojneži) ktera je spremlila kralja v Turin, ko je opustil Milan, je podala kralju pismo, de bi „narodno vojsko“ začel. Kralj se je še zmiraj vmikval, on se je odpovedal lombardskiga kraljestva, je razspustil lombardske regimente. Karel Albert ni hotel napovedati vojsko, nekaj za to, ker je mislil, de bo evropejska diplomacija v Rimu in Toskani za to skerbela, de se prekučije potlačijo in vduše; Karel Albert je vidil, kako z dobrim izidam se je neapolitanski kralj proti željam naroda ustavljati vedil in kako terdno de še pri vsem tem na nogah stoji. Karel Albert je hotel ta izgled posnemati. — Ali diplomatiško ravnanje ni od rok šlo; Angleži in Francozi skušajo, kakor se kaže zvnajno pomoč na Laškim zadržavati, ali saj odložiti. Neapolitanski kralj mora Sicilii veliko odstopiti in popustiti, in v Neapoli so tla spodkopane; Muratovci so se združili z svobodomiselnjo stranko. To je vidil Karel Albert dobro, in si je mislil, de ni dobro vstavljati se narodovi volji, de se mu neki dan na enkrat v Turinu in Genovi republika ne razglasi. In zato je mogel Colli odstopiti, in na njega mesto je nastopil Deferrari. Druga reč, ki je gotovo Karla Alberta k napovedi vojske napravila, so okoljšine v Avstrii; iz dane ustave pričakovana nezadovoljnost avstrijskih narodov, Slavjanov in sosebno Hervatov in graničarjev; vojska na Ogerskim. Od pomoči avstrijske na Rimskim se zdaj kar govoriti ne more. To je Karel Albert premislil in vojsko napovedal. — Bog daj, de bi Avstrijo navadna sreča spremlila! —

Nemška. Kakor se iz avstrijskiga dopisa 9. Sušca vidi, in kakor so nemški pooblastenci (Heckšer, Sommaruga) povedali, misli naše ministerstvo tako le: Cela nemška (!) dežela od Holsteina do Valahije (že blizo Černiga morja) se razdeli v okrožja, cela Avstrija stori eno okrožje, Prusia drugo, Bavaria tretje, in druge nemške države pa zopet vse skupej 4 okrožja. Centralna oblast obstoji iz vodstva od 7 udov, v katerim imata Avstrija in Prusija vsaka po dva glasa, in Avstrija tudi predsednika. Teh 7 okrogov nadomestuje deržavski zbor (Staatenhaus), ne pa narodov zbor (Volkshaus); ta deržavski zbor bi bil sestavljen iz poslancov posameznih okrogov, število njih bi bilo 70, od kterih bi na Avstrijo 38, na vse druge pa le 33 prišlo. Posamezne države bi pa vendar proti zvnajnim deržavam lastno diplomatsko nadomestvanje imele. — Zdaj so Nemci (kar jih z Prusam ne derži), v veliki zadergi; če z Avstrijo potegnejo, se za svobodo boje, nasproti pa bi vendar tako lepo men nič tebi nič blizo blizo do Černiga morja (z nemškim bildunkam) prišli in velike ravnine na Ogerskim bi se za naselovanje Nemcov kaj prilegle.

Med tem pa je bil Velkerjev predlog tudi v odboru za ustavo (Verfassungsausschuss) poterjen, in v kratkim znamo zvediti, de je Frankobrodski zbor nemško krono Pruskimu kralju izročil. Na ta primerlej se avstrijski poslanci mende že na odhod pripravljajo.

Ruski cesar je Nemcam napovedal, de bo Danskimu kralju pomagal, če ne odstopijo od Šlezvig-Holsteina, in tudi Angleži so se podali na stran Dancov.

Angleška časopisa Times in Chronicle zlo hvalita našo ustavo od 4. Sušca.

Nepolitiški del.

Ljudmila. *)

(Konec.)

Memgredeča tam gospoda
Vidi v žalosti deklica,
Se mu bliža in — o čudo! —
Ga popraša: „Kaj deklina
Tak zdihuješ in se jokaš,
Kaj si vender tako britka?
Morebiti je zasula
Starše groba ti gomila?“

„Oj ni staršev še zasula
Groba tiha mi gomila;
Bog pozna njih serce blago
In jih meni še perkriva.“
„Alj ti brata je junaka
Morebiti vzela bitva?“

„Ni mi bratica junaka
Vzela kervotočna bitva;
Vselej, kadar boj se vname,
Boga prosi, se pokriza,
Bog ga varje hude smerti.“

„Alj te družba zapustila
Je prijatelj serčnodragih,
Žalost ti serce zaliva,
De tvoj dragi drugo ljubi?“

„Ni me družba zapustila,
Ne prijatljice, ne dragi;
Moja družba ni goljfiiva
Mene samo dragi ljubi.“

„Alj zato si tako britka,
De ti nisi porojena
Bla mogočna gospodična
De kmetica si nežlahtna.
Oj zato jaz nisim britka
Če tudi ravno porojena
Nisim žlahtna gospodična:
Kar gospodo žlahtni' more,
Meni tudi vest je čista;
V meni tudi, ko v gospodi
Nevmerjoči duh prebiva.“

„V tem, kjer mislite vi žalost,
Serce moje radost ima,
Solze britke ne tečejo.
Alj pretresa se mi žila
Serca vsaka od britkosti,
Kadar vidim hčerko, sina,
Ki ni vreden Slave roda,
Ki čez mater se povikša,
Vidim zdaj še, ko je prosta
Spomlad z neba zagorila,
De je vrednih malo sinov,
Kviško de ne more lipa,
Hrast ko k tlam jo silno tlačí.
To je moja žalost britka,
V tem se jokam, v tem zdihujem!“

Tak je rekla — zapustila
Jo je koj derhal zadeta;
Bog ve, alj jo je ganila,
Alj korači terdoserčno,
Tje napre, po ptuje kriča.

Pod drevesam javorjevim
Samka tam sedi Ljudmila;
Milo poje, žaljno guče,
Kakor zapušena tica.

Lovre Toman.

Podzemeljska jama v Kočevju.

Veliko in raznih pripovest se sim ter tje po deželi sliši, ktere, de so ravno toliko, kot nemogoče, vender priprosti ljudje za gotovo resnico imajo. Tukaj se pripoveduje od kaci-ga povodniga moža; tam strasijo burkasti ljudje strašljivec s kakšno belo ženo, de se je temu alj unimu prikazala; še drugi pripovedujejo, de ta in ta oseba, ki je že davno vmerla, nazaj hodi, in strasi. Tako tudi pravijo, de se skratel **) pri tej in tej luknji dostikrat prikaže, in svoje norčije vganja. Vem, de je že marskter od rabeljnove (frajmanove) jame,

*) Tudi to pesem smo vzeli iz „Domorodnih glasov“ po dovoljenju pesnika. Iz teh dveh pesem se že velika pesniška cena in domorodno nadahnutje kaže, in če opomnimo, de enaki duh celo zbirko, ki lepi venec obsega, prešini in oživlja, daljšiga priporočanja pri žlahtnih, za lepoto in slovensko pismenstvo vnetih rodoljubih, ni treba.

**) Waldmännchen, Waldteufel.

alj od kralja Matjaža, in družih tacih podzemeljskih jam govoriti slišal.

Tako pripovest sim tudi v skrivnoslovju **) učeniga g. Görreza bral, kjer od enake jame pod knezo-turjaškim gradom v Kočevju govori, kakor tukaj oznanim: „Take vrata“ (pod zemljo) piše G., „so se tudi v Kočevskim gradu na Krajnskim odperle. Nekiga lovca, kteri je pred veliko veliko letami tam stanoval, je star mož, s sivo brado, v kito spletenim lasemi in usnjato kapico na glavi v rečeno jamo peljal. Ko k vratam prideta, in se skala odvali, njima ena lučica iz globočine zabliši. Strašna kača v sred steze leži, in svoj ognjen pogled na ptujca oberne, pa starček jo zpod in ona gresta, ko zmiraj svitlješi prihaja, mirno naprej. Zdaj prideta v prostorno stanico, kjer sedim starih, plešastih, terdno zamišljenih možev okoli mize sedi. Potem poterka starček na druge pa železne vrata, in ena tenka dekelca s zagrinalam na obrazu jih njima odpre. Tukaj stoji majhina tružica, okoli nje pa štir luči gorijo, naprej je osim in dvajset merličev možkiga in ženskiga spola nad kterim je velika svetilnica malo berlela. En lep mladenč s zelenim vencem okinčan njima novo hodiše odpre, po kterim v veliko stanovanje prideta; tam najdeta osim in trideset oseb (med njim štir ženske) sbranih, blediga obličja, s gorečim baklami v rokah, brez, de bi bile besede pregovorile. Med to verstjo tedaj pelje vodja popotnika, ter ga, prvo in zadnjo teh oseb serčno poljubivši, gredeč pogleda, kot de bi ga vprašati hotel, ako ni dve teh oseb že v podobi vidil. — Pri ti priliki si tudi lovec serčnost vzame in reče svojimu vodju: „Zarotim te pri Bogu, ko si me pod zemljo spravil, de mi tudi poveš, kdo so vsi ti, kterih podobe si meni pokazal, in ako njim je pomagat mogoče?“ Na to mu sivček odgovori: „Tukej si vse prebivavce, kteri so od začetka v tem gradu stanovali, vidil. Kaj pa de se s nami godi — ti zdaj ne morem povedati, to boš potlej sam zvedil; pojdi pri teh vratih vun in pomni na moje besede.“ To pregovorivši odpre majhine vrata, ktere pa prec za njim zapre. — Lovec zdaj po veliki tmuni med mokrim stenami naprej tumari, in pride po visokih stopnjah iz neizrečene globine. Na verhu stopinj zagleda zkoz majhino luknjico zvezde na vedrim nebu zopet meroleti, in kmalo potem se zavidi, de je v dnu kapnice alj sterne, ktera se še dan današnji za gradom najde. — Njegovo obličje je med tem drugači postalo, lica blede kot merliča, njegovi čerlni lasje so ratali beli kot sneg; tako se je bil spremenil, de ga je komaj žena zpoznala, ko domu pride. Pa glej čuda! doma zagleda svojiga otroka v ravno tisti tružici mertviga ležati, ktero je pod zemljo vidil! — Ko je potlej svojimu gospodu Turjaškemu knezu to reč razodel, mu čez čas v Černomlji podobe svojih prededov pokaže, med kterim je resnično več oseb zpoznal, de jih je v jami vidil.“

Tako piše G. v svojim skrivnoslovju **), ko od mnogih pravlic govori. Koliko pa de je pri tej in enakih pravlicah resnice — bo vsaki lahko presodil.

Popijač.

Knjiga splošnih državljanskih postav.

§. 158.

Ako mož terdi, de otrok od njegove žene med postavnim časam rojen njegov ni, mora zakonsko rojstvo otroka nar dalj med tremi mesci po zadobljenim znanju odbiti, in oskerbniku nasproti, ki se ima za brambo zakonskiga rojstva postaviti, nemogočnost izkazati, de bi zarod od njega prišel. Ne od matere dopernešeno prešestvo, ne njeno terdenje, de otrok nje zakonsk ni, mu ne zamoreta sama za se pravice zakonskiga rojstva odvzeti.

§. 159.

Ako mož pred časam umerje, ki mu je za odbijanje zakonskiga rojstva odločen, zamorejo tudi dediči, katerim bi se njih pravice kratiti vtegnile, med tremi mesci po smerti moža zavolj rečeniga uzroka zakonsko rojstvo taciga otroka odbijati.

§. 160.

Otroci, ki so sicer v neveljavnim, pa ne takim zakonu rojeni bili, kterimu so nasproti

*) Mystik.

**) III. D. Str. 79—81.

v §§. 62—64 povedani zadržki, se imajo za zakonske deržati, če je zakonski zadržek pozneje odpravljen bil, ali, če saj eniga njih staršev nezadolžena nevednost zakonskiga zadržka zagovarja; vender so v zadnjim primerleju taki otroci od zadobljenja taistiga premoženja izločeni, ki je po naredbah rodovine zakonskimu zarodu posebno prihranjeno.

§. 161.

Otroci, rojeni zvunaj zakona, ki so po naslednjim zakonu svojih staršev v rodovino stopili, se štejejo, kakor njih mlajši med zakonsko zarojene; samo ne zamorejo otrokam zakonsko zarojenim v zakonu, ki je med tim časam obstal, odbivati lastnosti pervorojenstva in drugih že zadobljenih pravic.

§. 162.

Nezakonsko rojstvo ne more otroku v njegovi deržavljski časti ino njegovi sreči v skodo biti. K temu koncu ni treba nobene posebne blagovoljnosti deržavniga glavarja, po katerim se otrok za zakonskiga spozna. Samo starši zamorejo za taisto prositi, ako hočejo otroka zakonskimu enako prednost stanu ali pravice do prosto dedišniga premoženja vdeležiti. Glede drugih udov rodovine nima ta blagovoljnost nobene moči.

§. 163.

Proti komur se na način v sodniškim redu predpisan skaže, de se je z materjo otroka v času telesno združil, od kateriga do nje poroda ni manj kot sedem (šest) ne več kot deset mescov preteklo, ali kdor to tudi le zvunaj sodbe obstoji, od tega se predumi, de je otroka zarodil.

§. 164.

Zapis očetoviga imena v kerstne ali rojstne bukve po napovedi matere stori le takrat popolni dokaz, če se je zapis po postavni zapovedi z dovoljenjem očeta zgodil, in če je to dovoljenje po spričbi dušniga pastirja in kuma z pristavkam poterjeno bilo, de jim je taisti po osebni znan.

§. 165.

Nezakonski otroci so sploh od pravic rodovine in žlahte izločeni; oni nemajo pravice ne do rodovinskiga očetoviga imena, ne na plemenstvo, gerb in druge prednosti staršev; oni imajo materno rodovinsko ime.

§. 166.

Vender ima tudi nezakonsk otrok pravico, od svojih staršev terjati njih premoženju primerno preživljenje, izrejo in preskerbljenje, in pravice staršev čez taistiga tako deleč sežejo, kolikor to namen izreje terja. Sicer pa nezakonski otrok ni pod pravo očetovsko oblastjo svojiga zarodnika, ampak se po varhu namestva.

§. 167.

K preživljenju je sosebno oče zavezan; če pa ta otroka preživeti ne zamore, preide ta zaveza na mater.

§. 168.

Dokler mati sama svojiga nezakonskiga otroka, prihodnimu namenu primerno, izrejati hoče in zamore, ga ji oča odtegniti ne sme; on mora pa vender stroške preživljenja opravljati.

§. 169.

Ako je pa blagor otroka pri maternim izrejenju v nevarnosti, je oče zavezan, otroka od matere ločiti, in taistiga k sebi vzeti, ali kje drugej varno in spodobno ga nastaniti.

§. 170.

Staršem je prosto se med sabo pogoditi zastran živeža, izreje in preskerbljenja nezakonskiga otroka; taka pogodba pa pravice otroka nikakor kratiti ne more.

§. 171.

Zaveza nezakonske otroke živiti in preskerbeti preide, kakor drug dolg, na dediče staršev.

§. 172.

Očetovska oblast neha koj s polnoletnostjo otroka, ako ni na prošnjo očeta sodnica iz pravičniga vzroka v nje podaljšanje privoljila in to javno oznanila.

§. 173.

Pravični vzroki podaljšanja očetovske oblasti pri sodnici prositi, so: ako otrok, čeravno polnoleten, zastran slabosti telesa ali duha, ne zamore sam sebe preživeti, ali svojih opravil oskerbovati; ali če se je v maloletnosti v znamenite dolge zapletel, ali tacih pregreškov kriviga storil, zavolja katerih se naprej pod natanjšnim čuvanjem očeta biti mora.